

תבא

דארף מען פארשטיין: דער מקור פון דעם דין איז (ווי מפרשים צייכענען אן) די משנה אין בכורים⁴, "העשירים מביי אים בכוריהם בקלות של כסף ושל זהב והעניים מבייין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה והסלים והבכורים ניתנין לכהנים". און פון דער משנה לערנט די גמרא⁵ ארויס — "מנא הא מילתא דאמרי אינשי בתר עניא אזלא עניותא דתני עשירים כו' והעניים כו' הסלים והבכורים נותנים לכהנים".

פון דעם איז משמע בפשטות, אז דער חילוק צווישן "קלות של זהב" און "סלי נצרים" ווענדט זיך אין דעת הנותן: ווי-באלד אז ע"ד הרגיל פלעגן די עשירים ברענגען די ביכורים אין טייערע כלים "של כסף ושל זהב", האבן די נותנים נישט געהאט בדעה אוועקצוגעבן די טייערע כלים — ווי רש"י זאגט מפורש⁶, "והעשירים לא היו נותנין קלותיהן לכהן", בפשטות צוליב זייער טייערקייט — און דערפאר געהערן זיי צו די בעלים; משא"כ די עניים, וועלכע ברענגען די ביכורים אין כלים פון "סלי נצרים" (ווייל אין ידם משגת צו טייערע כלים), האבן זיי אין זינען אוועקצוגעבן אויך די כלים — און דעריבער באלאנגען אויך די "סלים" צו די כהנים. וואס שפיר וואס די גמרא ברענגט דערפון א רא' צום כלל "דאמרי אינשי בתר עניא אזלי עניותא", אז צוליב דעם וואס ער איז אן

א. בנוגע צו מצות בכורים, וואס "הבכורים טענין כלי", זאגט דער רמב"ם⁷: "הביאם בכלי מתכות נוטל הכהן הבכורים וחוזר הכלי לבעליו ואם הביאם בכלי ערבה וחלף וכיוצא בהן הרי הבכורים והסלים לכהנים".

(1) לשון הרמב"ם הל' בכורים פ"ג הל' — מספרי פירשנו כו', ב.
(2) שם הל'.

(3) במשנה וספרי (דלקמן) ליתא. — הלשון "חלף" נמצא גם ברמב"ם הל' בכורים כאן בהלכה שלפניו⁸. וכן בהלכות (כמצויין בקונטרס צא"ל) "משנה תורה": שבת פ"י הל' סוכה פ"ה הל' והיו: מאכלות אסורות פ"א הל' כלי; כלים פ"א הל' פכ"ה הל' ומקורו במשנה כלים פ"ז הל' מ"ז, חוספתא סוכה פ"א, ז' (ובסוכה כ, א לגירסת הרי"ף), תיב מצורע (טו, ד). וראה סוכה לד, א. ערוך ערך חלף (הב').

(*) אולי הייתה כן בגירסת הרמב"ם במשנה, או בספרי. — העירוני ז"ע אשר בפ"ה"מ הוצאת קאפח. שכותב שהעתיק נוסח המשנה מכת"י הרמב"ם — הגירסא היא כלפינו. וגם מפירושו המשנה שם משמע לכאורה שאם גרס תיבה זו במשנה (שהרי העתיק בפירושו לשון המשנה "ערבה קלופה" ולא כתב "וחלף"), וכן בכל שינויי נוסחאות דמשניות (הן שנדפסו על גליון תשובות וכן כ.משנה עם שינויי נוסחאות" (ירושלים, תשל"ה)) לא הובאה גירסא זו (ולא בראשונים).

ואולי אפ"ל שביד צ"ל "בכלי ערבה קלופה" ועפ"י בטלה ג"כ השאלה למה השמיט הרמב"ם תיבה זו בחיבורו. — ולהעיר דבכת"י הרמב"ם בחיבורו חילוק התיבות "קלופה" ו"חלף" קטן מעדפוס או משכת"י אחרים ובפרט אשכנזים. ויש להוסיף: יתכן דגם זה שבהלכה הקודמת נמצא ברמב"ם הלשון "וחלף" (ראה פנים ההערה) גרס לטעות המעתיק בהלכה זו.

(**) ובמקור ההלכה (חוספתא) בכורים פ"ב, ח. ירושלמי בכורים פ"ג הל' איתא רק הדין שצריכים להפסיק בין המינים ב"דבר אחר", בלי פירוש הדוגמאות (שברמב"ם). כגון הוצין וחלף כו'.

(4) פ"ג מ"ח.

(5) ב"ק צב, ס"א.

(6) ולא כבמשנה "ניתנין". וראה לקמן הערה 19

ובשו"ג.

(7) ב"ק שם ד"ה הסלין.

לערנען מפרשים¹¹ דעם פירוש בדברי הספרי: פון דעם ווארט „הטנא“, וואס לכאורה איז ער איבערקייט, לערנט מען אפ אז דער דין „ולקח הכהן“ (און ס'ווערט זיינע) איז דוקא „כשהוא טנא, סל בעלמא“¹², משאכ אויב ס'איז א „כלי מתכות“ וכיו"ב.

און דער טעם הדבר איז „לזכות מתנה לכהנים“, ווי דער תוס' יו"ט איז מבאר¹³: היות אז די ביכורים-פירות פון די עניים זיינען „מעט“, דעריבער האט מען מתקן געווען אז אז עני זאל אוועקגעבן אויך דעם סל, וואס „עם הסל יהי נחשב מתנה“¹⁴.

ס'איז אבער מובן אז מ'קען אזוי-ניט לערנען אין דעת הרמב"ם, ווארום לפי איז דאך דאס תלוי בעיקר (ניט אין דער כלי אין וועלכער מ'ברענגט די בכורים, נאר) אין כמות הפירות וואס מען ברענגט לביכורים — און דאס ווענדט זיך ווידער אין דעם חילוק צווישן עשיריים און עניים — בעת אז דער רמב"ם איז נאר מחלק, כנ"ל, בין סוגי הכלים עצמם און ניט דעם חילוק בין עניים ועשירים אין כמות הפירות וועלכע גע-פינען זיך אין די כלים.

ג. וי"ל דעם ביאור בזה:

דעם גדר החיוב פון נתינת הסל צו די

עני ברענגט ער די ביכורים אין „סלי נצרים“ — איז „אולי עניותא“ — וואס אויך די „סלים“ בלייבן ביים כהן.

דער רמב"ם אבער איז מדגיש דעם חילוק צווישן „כלי מתכות“ און „כלי ערבה“, ניט דערמאנענדיק דעם אונ-טערשייד צווישן עשיר און עני — איז דערפון משמע, אז לדעת הרמב"ם איז דאס ניט תלוי אין דעת הנותן [וואס ווענדט זיך אין דער טייערקייט אדער ביליקייט פון די כלים, ובפרט אז „כלי מתכות“ קען אויך זיין אזא וואס האט ניט קיין גרויסע שוויי¹⁵], נאר דער חילוק איז פארבונדן מיטן סוג הכלי כשלעצמו — צי דאס איז א „כלי מתכות“ אדער „כלי ערבה וחלה“.

ואכ"כ הוא צ"ל לפי שיטת הרמב"ם, אז דאס וואס די גמרא זאגט דעם מקור צום כלל „דאמרי אינשי בתר עניא וכו'“, פון דער משנה אין ביכורים „עשירים מביאין כו" — מיינט עס (ניט דערפאר וואס ביי א כלי של עני איז דעת הנותן צו געבן די כלי צום כהן, נאר) פון דעם מסובב פון דער הלכה: אז עני כרגיל ברענגט אין „כלי נצרים“, און אזא מין כלי דארף בלייבן ביים כהן.

— וצריך ביאור בדעת הרמב"ם.

ב. אויפן פסוק „ולקח הכהן הטנא מידד" שטייט אין ספרי: מכאן אמרו העשירים מביאים ביכורים בקלות של כסף ושל זהב ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה וסלים ניתנים לכהנים לזכות¹⁶ מתנה לכהנים.

(8) להעיר שבפיהמ"ש בכורים שם כתב הרמב"ם: וענין אמרם של כסף מחושקים ומצופים כסף או זהב.

(9) פרשתנו כו, ד.

(10) כ"ה גם בדפוס ראשון דספרי. וי"ג „(בשביל) לרבות מתנה לכהנים“ (ראה ספרי הוצאת הארואיץ

כו' גי' תשכ"ט. ושם כו"כ גירסאות). — עוד גירסא „לזכות לעניים“ (מלבי"ם כאן. וראה ספרי דבי רב — נעתק בהערה 14). ואכ"מ.

(11) ספרי דבי רב לספרי שם. וראה חדושי מהרי"ח למשנה בכורים שם בסופה.

(12) ספרי דבי רב שם.

(13) במשנה בכורים שם.

(14) ל' התור"ט שם. ובספרי דבי רב: מאחר דהעני מסתמא פירות מועטין אית ל' הלכך רבי ל' רחמנא לזכותו שיתן מתנה מעוטה נוספת לכהן על הבכורים.

כהנים צוזאמען מיט די בכורים קען מען לערנען בכמה אופנים¹⁵. ומהם:

(א) די שייכות פון די סלים מיט די בכורים איז נאָר בהבאתם, אָבער דער דין אָוועקצוגעבן די סלים צו די כהנים איז אַ באַזונדער חיוּב נתינה, וועלכער האָט קיין שייכות נישט צו חיוּב נתינת הביכורים עצמם.

(ב) די נתינת הסלים האָט אַ שייכות צו דער נתינה פון די ביכורים, אָבער די שייכות איז נאָר בנוגע דעם חיוּב הנתינה, אַז דער חיוּב נתינת הביכורים להכהן איז גורר אויך די נתינת הסלים — אָבער נישט אַז די מעשה הנתינה פון די סלים איז אינעם זעלבן גדר ווי נתינת הביכורים.

(ג) אָדער נאָכמער — אַז די שייכות איז נישט נאָר אין דעם חיוּב הנתינה, נאָר אויך אין דער מעשה הנתינה: די ביכורים און די סלים דאַרפן געגעבן ווערן בחדא מחתא אין איין מעשה נתינה. וי"ל אַז ס'איז דאָ אַ נפק"מ לדינא צווישן די אופנים:

לויטן ערשטן אופן, אַז די שייכות פון די סלים מיט די ביכורים איז נאָר אין דער הבאה ל"בית ה'א"¹⁶, די נתינת הסלים האָט קיין שייכות נישט מיט נתינת הביכורים — במילא קען דאָס געגעבן ווערן צו וועלכן כהן עס זאָל נאָר זיין, ואולי י"ל אַז אויך לאו דוקא פון אנשי המשמר¹⁷.

לויטן צווייטן אופן, אַז דער חיוּב פון נתינת הסלים איז אַ תוצאה פון דעם חיוּב נתינת ביכורים, איז מסתבר אַז עס דאַרף געגעבן ווערן צו די כהנים שבוֹ-אותו המשמר, אַזוי ווי די ביכורים עצמם: אָבער לאו דוקא צו דעם זעלבן כהן (כהנים) וואָס באַקומט די ביכורים:

לויטן אופן הג' אָבער, אַז די שייכות איז אויך אין דעם אַז עס דאַרף זיין איין מעשה נתינה, איז פשוט אַז דאָס ווערט געגעבן צו דעם זעלבן כהן (כהנים) וב-מעשה אחד מיט די ביכורים.

ד. וּפּ"י יש לומר אַז אין דעם באַ-שטייט דער חילוק צווישן דרשת הספרי לפי מובנה כפשוטו, דרשת הגמ' אין ב"ק לפי פרש"י, און דעם פירוש התו"ט כו' בספרי:

(א) פון דעם וואָס דער דין, אַז די סלים גיט מען אַפּ צו די כהנים, ווערט אין ספרי אָפגעלערנט פון פסוק „ולקח הכהן הטנא מידך" אַלס אַ דין מיוחד אויפן „טנא", און אויך דערפון וואָס בסיום הענין אין ספרי שטייט „סליים נותנין לכהנים" (און זאָגט נישט בלשון המאחדם „סלים ובכורים ניתנין לכהנים", ע"ז ווי אין דער משנה)¹⁸ — איז משמע, אַז דער חיוּב צו געבן די סלים צו די כהנים איז אַ באַזונדער ענין בהנתינה, נישט די נתינת הביכורים. און דאָס איז כוונת הספרי בסיומו — „לזכות מתנה לכהנים", אַז ס'איז אַ באַזונדער „זכות מתנה לכהנים" וואָס דער עני האָט, מיט דעם וואָס ער גיט דעם „טנא" צום כהן.

לנתינת הביכורים לכהנים (ראה רדב"ז לרמב"ם שם: אותם שבידם היו דורון לכהנים) — ולכאורה אין חיוּב ליתנם לאנשי אותו המשמר דוקא.

(18) כ"ה גם בדפוס א' דספרי, יל"ש ובכ"מ. וכן הובא מספרי בתו"ט שם. ובספרי הנ"ל הערה 10, והסלים והביכורים.

(15) כמו בכל דבר שבא כטפל וכלי ולבוש לעיקר. לכללות ג' (ד') אופנים דלקמן להעיר גַם ממשנת (לקריש חכ"ג ע' 143 ואילך) ג' האופנים בהגדר דמטפחת ס"ת (ושייכותה להס"ת). וש"י.

(16) נסמו בהערה 28.

(17) ווע"ד ומעין התורין ובני יונה שהיו מביאין בידם כשהיו מביאין את הביכורים, שאף שהיו ניתנין לכהנים (רמב"ם שם ה"ט), אין נתינה זו שייכת

(והבאת הבכורים)²¹: ווען²² איז די שלימות הבכורים ושל קיום מצותם — הבאת בכורים, בשעת די פירות ווערן געבראכט אין א כלי און די כלי ווערט ווי א טייל²³ פון די בכורים. בסגנון אחר: די שייכות איז ניט נאר אין דעם פועל און פעולה (ווי לויט דעם צווייטן און דריטן אופן), נאר אויך אין דעם נפעל, עס ווערט איין זאך.

און דאס מאכט דער רמב"ם קלאר מיט דעם וואס ער שטעלט די הלכה „הביאם בכלי מתכות כו" בהמשך צו דער פריערדיקער הלכה „הבכורים טענין כלי" (ניט ווי אין דער משנה, וואו דאס ווערט געבראכט אלס א באזונדער דין והלכה אינעם אופן ההבאה פון עשירים ועניים), ד.ה. אז די כלי (איז פארבונדן, און) ווערט איין זאך מיט די בכורים; און אין דעם דין איז ניטא קיין חילוק צווישן איין סוג כלי און א צווייטן.

און דאס וואס דער רמב"ם איז מחלק צווישן „כלי מתכות" און „כלי ערבה וחלף" איז נאר דערפאר וואס ביי „כלי מתכות" איז דא א דין מיוחד²⁴, כדיוק לשון הרמב"ם „חוזר הכלי לבעליו"²⁵ —

(ב) אין גמרא ב"ק וואו די משנה ווערט געבראכט אלס מקור אויף דעם וואס „אמרי אינשי בטר עניא אזלי עניותא", איז מוכח פון דעם וואס רש"י בא- ווארנט דארט בפירושו „והעשירים לא היו נתנין קלותיהן לכהן" — אז די נתינת הסלים פון די עניים צום כהן האט א שייכות מיט זייער עניות/דיקער נתינה פון בכורים; ומזה, אז זיי גיבן אוועק די סלים בנוסף צו נתינת הבכורים²⁶. אבער מאידך, איז דערביי ניטא קיין הוכחה צו זאגן, אז די סלים זאלן האבן א שייכות צו די ביכורים עצמם עד כדי כך אז זייערע נתינות זאלן דארפן זיין א מעשה אחד (ואדרבה: עס וואלט ניט אזוי מתאים געווען דער לשון „אזלי עניותא" אויב די סלים וואלטן געווען א חלק הנתינה פון די ביכורים).

(ג) לויטן פירוש התוי"ט וכו' אין ספרי „שהעניים מביאין מעט ועם הסל יהי' נחשב מתנה" — והיינו, אז דער סל איז (אזוי ווי) משלים די ביכורים אז זיי זאלן זיין „נחשב מתנה" — איז מסתבר צו זאגן, אז נתינת הסלים דארף זיין בנתינה „מתנה") אחת מיט די ביכורים, בכדי אז די בכורים זאלן זיין „כדי נתינה"²⁷.

ה. וי"ל, אז דער רמב"ם לערנט אין דעם א פערטן אופן — ובחידוש נוסף אויף די אופנים הנ"ל:

ניט נאר איז דער סל פארבונדן מיט די בכורים אין דער מעשה הנתינה, נאר ער ווערט ווי איין זאך אין די בכורים

19) שהובא שם לשון המשנה הסלים והבכורים נותנים לכהנים.

20) משנה ראשונה בכורים שם.

(*) כיה בשם לפנינו. וראה דקים שם, שכלל הכ"י ובדפוסים ישנים כו' נתיני, כמשנה (או נחונים).

21) אבל לא בקדושתם (והקליפות וכו' יוכיח) — שלא נמצא בשום מקום חידוש גדול זה.

22) להעיר מחדאג מהרש"א ב"ק שם.

23) להעיר מדין תוספת ועיטור בכורים (שברמב"ם שם פ"ב ה"ח) לפי הצפעה מהדית (ה). ד. וי"ל דשאני עיטור בכורים דמצד חשיבותם און לומר עליהם דבטלים אגב בכורים לגמרי. ולהעיר גם מב' סוגים בהתורים ובני יונה שהיו מביאים עם הבכורים (ראה רמב"ם הגיל הערה 17). ואכ"מ.

24) להעיר ממאירי ב"ק שם: כבר ידעת שהבכורים טעונים הבאה בכלי כו' ומכל מקום אם היו מביאין אותם בכלי מתכות היו הכלים חוזרין לבעלים ואם כו' הסלים לכהנים. שמשלשנו משמע שמצד הדיו שהבכורים טעונים כלי' הי' ציל כל הכלים לכהנים.

25) וברע"ב שם: וקלות של עשירים מחזירים

(א) ער איז משמיט די הדגשה וועגן דעם גברא המביא — עשיר ועני, און רעדט נאָר וועגן מעשה ההבאה ביחס להחפצא של הבכורים, „הביאם בכלי מתכות . . הביאם בכלי ערבה וחלף וכו'“ — וואָס דאָס איז מובן בפשטות, כנ"ל.

(ב) ער איז משנה (און משמיט) דעם לשון המשנה (און אויך פון ספרי וגמרא) „הסלים והבכורים נותנין (ניתנים)²⁹ לכהנים“, זאגנדיק „הרי הבכורים והסלים לכהנים“ — להדגיש, אַז זייער שייכות זל"ז איז ניט מוגבל אין (און צוליב) דער נתינה (להכהן), נאָר זיי זיינען ווי איין זאך, „הבכורים והסלים“, וואָס באַלאַנגט צום כהן.

(ג) ער איז מהפך דעם סדר ווי זיי שטייען אין דער משנה „הסלים והבכורים“, און שרייבט „הבכורים והסלים“³⁰ — אע"פ אַז „הסלים“ איז דער חידוש — ווייל דער לשון „הסלים והבכורים“ גיט אַן אַרט צו מדייק זיין אַז די סלים (שטייענדיק פרי-ער) איז אַ באַזונדער ענין פון די בכורים, און דערפאַר שרייבט דער רמב"ם „הבכורים והסלים“, וואָס דערמיט איז מודגש אַז די סלים זיינען נמשך און כרוך (ווי אַ פרט) פון די בכורים.

(ד) ער איז מסיים די הלכה „ואם נטמאו הבכורים אין הסלים לכהנים“³¹

ד.ה. מצד די בכורים ומצות הבאתם ווערט די כלי, אויך כלי מתכות²⁵, איין זאך מיט די בכורים²⁶, וואָס דוקא דורך דעם ווערט אויפגעטאן די „מצות עשה להביא בכורים למקדש“²⁷ — ס'איז נאָר וואָס נאָכדעם איז „חוזר הכלי לבעליו“, ער ווערט ניט ממון כהן: משא"כ ביי „כלי ערבה וחלף וכיוצא בהן“ — אינו חוזר, די כלי בלייבט איין זאך מיט די בכורים אויך שפעטער.

[און דעם טעם ההפרש יש לומר: ביי כלי מתכות, וויבאלד אַז די שייכות ביניהם איז נאָר מצד דעם דין „הבכורים טעונין כלי“, דעריבער איז אויך דער פאַרבונד פון דער כלי מיט די פירות פון בכורים נאָר בנוגע לקיום המצוה — הבאת בכורים „בית ה' אלקיך“²⁸; אָבער ביי „כלי ערבה וחלף וכיוצא בהן“, וואָס אויך במציאותם (הטבעית) ועכ"פ בחשיבותם (השווי שלהם) האָבן זיי אַ שייכות, איז דאָס „אהני“ צום גדר הכלי שבהם (בכורים טעונין כלי), אַז דאָס ווערט לגמרי ווי איין זאך מיט די פירות, ע"ד ווי די קליפה פון די פירות בכורים עצמם].

ו. ע"פ הנ"ל וועט צוקומען הסברה והמתקה אין נאָך כמה שינויים ודיוקים בדברי ובלשון הרמב"ם:

להן. וראה תיירט וחדושי אנשי שם למשנה בכורים שם.

(25) משא"כ להאופנים הנ"ל (ס"ג), מלכתחילה אין בכלי מתכות דין נתינה לכהן. — ומובן בפשטות הא שבמשנה וספרי לא נזכר כלל מה עושים עם קלתות של כסף כו' הדעשירים.

(26) להעיר מה'ל' שבת שהכלי בטל להנמצא בו ותלוי אך בשיעורו (משנה שבת צג, סעי' רמב"ם הל' שבת ספ"ח), גם כלי זהב.

(27) לשון הרמב"ם הל' בכורים רפ"ב. וראה רמב"ם שם הל' וברד"ז שם.

(28) משפטים כג, יט. תשא לד, כו. הובא ברמב"ם שם פ"ב הל'.

29 ראה לעיל שיה"ג להערה 19. חלופי נוסחאות לספרי (הנ"ל הערה 10).

30 ועד"ז הובא בב"ק שם. ברד"ז לרמב"ם שם פ"ג הל' מעתיק לשון המשנה. והבכורים והסלים. אבל לכאורה אין לדייק בזה ברד"ז, שנפשטות כתב כן אגב שיגרא דלישנא דהרמב"ם, ובפרט דלא מצינו בכל השריג דהמשנה שהובאו (בס' המשניות) „הבכורים והסלים“. וגם בסיום לשונו דהרד"ז שם כתב „הסלים והבכורים“.

30* כן דייק גם בהון עשיר לבכורים שם.

31 והוא מירושלמי בכורים פ"א הל' (לפי גירסת הרמב"ם — ראה כס"מ).

המוכחר ואם הביא .. לא נת-
קדשו³⁸ —

וביחד עם זה זאגט מען, אז „בכורים
טענין כלי“, אז קדושת בכורים וקיום
מצותם איז פארבונדן מיט א כלי
(והגבלה): און נאכמער: פון סיום
ההלכה ברמב"ם „ואם נטמאו הבכורים
(וואס דעמאלט פעלט אין שלימות
המצוה פון בכורים — ס'איז ניטא די
הנחה לפני המזבח³⁹) אין הסלים
לכהנים“, איז מובן אז ווען די סלים
בלייבן יע ביי די כהנים, איז דאס א
שלימות און מעלה אין בכורים, וואס
דאס איז שייך, כנ"ל, דוקא ביי א „כלי
ערבה וחלה“ — דברים פשוטים. (ע"ד
פסולת גורן ויקב)!

ובסגנון קצר, ווי קומט עס, אז ביי
בכורים, וואס זיינען כשם בכורים, די
ערשטע און די בעסטע בשבח הארץ,
וואס דארפן געבראכט ווערן אין בית
ה', ביז לפני מזבח ה' אלקיך, זאל די
שלימות זיין פארבונדן דוקא מיט כלי
(ובגלוי יותר — בכלי ערבה וחלה)!!

ח. וי"ל דעם ביאור אין דעם:

ס'איז ידוע⁴⁰ אז בכורים זיינען מרמז
אויף אידן, וכמ"ש⁴¹ „כבכורה בתאנה
בראשיתה ראיתי אבותיכם“, און ווי דער
צ"צ⁴² איז מבאר בארוכה, אז דער ענין
פון בכורים ווייזט אויף נשמות ישראל
ווי זיי זיינען בשרשן למעלה, וואס

— בהתאם וכתוצאה פון דעם תוכן
ההלכה אז די „סלים“ זיינען איין זאך
מיט די בכורים³², וואס דערפאר איז ביי
די סלים נוגע ומכריע דער מצב הבי-
כורים וכו'.³³

ז. מ'דארף נאך אבער פארשטיין די
שייכות (בפנימיות הענינים עכ"פ)
צווישן בכורים מיט דער כלי, ובפרט
„כלי ערבה וחלה“:

בכורים זיינען מדגיש דעם תכלית
המעלה והשלימות, בפשטות בגשמיות
בהם עצמם — מראשית³⁴ גו', „אין
מביאין בכורים אלא משבעת המינים
האמורים בשבח הארץ. . ואם הביא חוץ
משבעת המינים לא נתקדשו“³⁵; וכן
בכללות וברוחניות — „אינם נוהגים
אלא בפני הבית ובארץ ישראל בלבד“³⁶,
די „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה'א בה
מרשית השנה ועד אחרית שנה“³⁷.

וכנ"ל אין די מינים גופא, דארפן זיי
זיין מראשית פון די פירות הכי מוב-
חרים — „אין מביאין לא מתמרים שב-
הרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזיתי
שמן שאינם מן המוכחר אלא מתמרים
שבעמקים ומפירות שבהרים לפי שהן מן

(32) ועפ"י יומתק זה שהרמב"ם מכריע כגירסא
זו ולא כגירסת הר"ש והרא"ש בבכורים פ"א מ"ח —
הובא בכס"מ שם.
ועי' הג"ל י"ל דלפי הירושלמי (וכגירסת הר"ש
והרא"ש) דנטמאו הבכורים הסלים נתנין לכהנים
דכתב כו' — הו' כאופן הא' (או הב') הג"ל ס"ג.
ועצ"ע.

(33) ראה (מ"ש בדעת הרמב"ם) מהר"י קורקוס
(בביאורו הב') וכס"מ כאן.

(34) — כפשוטו (רש"י, ספורנו ועוד). ועי' ד'
ההלכה ראה: מנחות פד, ב ובפרש"י שם. ספרי ריש
פרשתנו (כו, ב). ירושלמי בכורים פ"א ה"ג. פיהמ"ש
להרמב"ם בכורים שם.

(35) רמב"ם שם ה"ב.

(36) רמב"ם שם רפ"ב.

(37) עקב יא, יב.

(38) רמב"ם שם ה"ג.

(39) ראה מהר"י קורקוס לרמב"ם כאן ה"ח
(בביאורו הא'). מרה"פ לירושלמי שם.

(40) זח"ג רנ"ג, א. וראה ב"ר רפמ"ז. זח"ב כ"א, א.
ועוד.

(41) הושע ט, י.

(42) אה"ת פרשתנו (ע' תתרגל ואילך. תתרגל
ואילך). וראה בהגסמון שם.

איז דאך אבער ידוע, אז די ירידה גדולה מאגרא רמא לכירא עמיקתא איז כדאי, דאס איז א ירידה צורך עלי; און דוקא על ידי ירידתה למטה בכלי הגוף, ווערט אויפגעטאן אין דער נשמה אזא עלי, אז זי ווערט דורך דעם נתעלה נאך העכער פון דעם מצב ווי זי איז געווען בשרשה למעלה⁵⁰. דורך דעם ווערט אין איר אנטפלעקט די אמת'ע בחי' „בכורים“ שבה, דאס וואס זי איז איין זאך⁵¹ כביכול מיט עצמותו יתברר, ישראל וקוב"ה כולא חד.

און כשם ווי דאס איז בנוגע כללות ירידת הנשמה למטה, אזוי איז דאס כפרט אין עבודת האדם דא למטה: דער תכלית הכוונה אין עבודת האדם דריקט זיך אויס בעיקר ניט אזוי אין איר עבודה בענינים רוחניים — אהבה ויראה של הנשמה⁵² — נאר דוקא בקיום מצות מעשיות⁵³; דורך מקיים זיין מצות במעשה בפועל, וואס ווערט געטאן דוקא מיטן כח הכי תחתון פון גוף, אזוי אז די גאנצע מציאות פונעם גוף ווערט א כלי וחלק של קדושת הנשמה — טוט זיך אויף די שלימות העלי' של הנשמה, ובאופן אז דער גילוי העצמות לעתיד לבא⁵⁴ בזמן התחי' (בית ה"א) וועט זיין לנשמות בגופים דוקא⁵⁵.

דארטן איז „מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר“⁴³, אויך „קדמה“ לתורה

[וואס דערפאר⁴² איז דער דין אז בכורים זיינען קודמים אויך לתרומה: אעפ"ז אז ביידע, סיי תרומה און סיי בכורים, ווערן אנגערופן „ראשית“⁴⁵, פונדעסטוועגן זיינען בכורים קודמים לתרומה — ווייל דער ראשית פון תרומה (אותיות „תורה מ“) איז דער ענין התורה (וואס אויף תורה שטייט⁴⁶ „ה' קנני ראשית דרכו“), און דער ראשית פון בכורים איז מרמז אויף אידן (וואס אויף זיי שטייט⁴⁷ „קדש ישראל לה' ראשית תבואתה“), און כשם ווי „ישראל קדמו לתורה“⁴⁸, אזוי זיינען בכורים קודמים לתרומה].

און אעפ"ז אז די נשמה ווי זי איז למעלה איז „קדמה לכל דבר“, זי שטייט דארט אין א דביקות באלקים חיים, כמ"ש⁴⁹ „חי ה' . . . אשר עמדתי לפניו“, ביז בבחי' „טהורה היא“ — אעפ"כ קומט די נשמה אראפ דא למטה דוקא אין א „כלי“, נשמה בגוף, וואס איז מגביל איר גילוי הקשר מיטן אויבערשטן, און נאכ-מער — די „כלי“ איז מעלים ומסתיר אויף דער דביקות הנשמה באלקות.

(43) ב"ר פ"א, ד.

(44) וכמו שאומרים בידינו מעשר שבפרשתנו — ראה פרש"י כו, יג.

(45) בכורים: משפטים כג, יט. תשא לד, כו. תרומה: קרח יח, יב (ובפרש"י). שופטים יח, ד (ובפרש"י). פרש"י פרשתנו שם.

(46) משלי ח, כב. הובא בפרש"י עה"ת ר"פ בראשית.

(47) ירמ' ב, ג. הובא בפרש"י שבעה הקודמת.

(48) תדא"ר פ"ד.

(49) מ"א יז, א, יח, טו. מ"ב ג, יד, ה, טז. זח"א

רלג, ב, ח"ג סח, ריש ע"ב. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 147

הערה 53.

(50) ראה לקו"ת במדבר ב, סע"א ואילך. ראה כה,

א. כו, א ואילך (ועוד). ושם — שהיא הבחי' ד"לאשתאבא בגופא דמלכא".

(51) ראה המשך תרס"ז ע' תצא ואילך. תקב ואילך. ועוד.

(52) ראה תניא ספ"מ. ובכ"מ.

(53) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ג ריש ע' שה. וראה אגה"ק סוס"כ.

(54) ראה לקו"ת במדבר שם „כי עיקר גילוי בחי' זו (לאשתאבא בגופא דמלכא) יהי' לעתיד“.

(55) לקו"ת בהר מב, ב. ובכ"מ.

איז דאס אין דעם קיום מצות בכורים כפשוטה, אז דער אופן ווי די בכורים קומען אין „בית ה'א“, „אל המקום אשר יבחר ה'א לשכן שמו שם“⁵⁹, וואס דאס איז שלימות קדושתם, איז דוקא על ידי כלי, און אין „כלי“ גופא איז התאחדות הכלי לתמיד אין א כלי פון דברים הכי פשוטים ופחותים (אין תחתון למטה ממנו) כלי ערבה וחלף.

און דורך דעם עסק אין הלכות בכורים, ווי דאס איז אין תורה אחת, נגלה דתורה ופנימיות התורה⁶⁰, און אין דעם זמן ווען מ'לערנט און מען לייענט דאס אין תורה, וואס דאס איז אויך דער זמן פון הבאת בכורים כדבעי (ווען מ'איז מביא וקורא) „בשעת שמחה מחג השבועות עד סוף החג“⁶¹, איז מען ממחר קיום הברכה (מיד — במילא⁶² וועט זיין) אז „תשנה לשנה הבאה“⁶³, הבאת בכורים בפשטות אין דעם ביהמ"ק השלישי,

שיבנה במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו, ושמחת בכל הטוב⁶⁴, ושמחת עולם על ראשם⁶⁵.

(משיחת ש"פ תבא תשד"מ)

וואס דער טעם דערויף איז, ווי דער אלטער רבי איז מבאר אין תניא⁶⁶ (לגבי כללות העולמות), אז „תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרגה אינו בשביל עולמות העליונים הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון“, וואס ער איז דער „תחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו“ ווייל „גתאזה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים“. און דוקא דורך דעם וואס עוה"ז התחתון ווערט א דירה לו ית', לו לעצמותו, ווערט אז עלי' אויך איז גאנץ סדר השתלשלות, אויך איז די עולמות הכי עליונים⁶⁷.

וועד"ז איז דאס בנוגע להנשמה, אז דוקא דורך ירידתה למטה אין עוה"ז התחתון — בכלי הגוף — און זי פירט דורך די כוונה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים, וואס דאס איז דוקא דורך דער פעולה אין עוה"ז, און דארט גופא איז דער בחי' „תחתון“ שבו, קיום המצות במעשה, ווערט אויפגעטאן די שלימות ה"טהרה" וה"קדושה“⁶⁸ פאר דער נשמה און דעם גוף וגם יחד, און אין דעם גופא באשטייט איר עלי', וואס איז נאך העכער ווי איר מעלה ועילוי לפני ירידתה.

ט. און כשם ווי דאס איז דער תוכן רוחני (ופנימי) פון ענין הבכורים, עד"ז

(59) פרשתנו כו, ב.

(60) כבזח"א (קנב, א) דהם גוף ונשמה.

(61) לשון הרמב"ם שם פ"ד ה"ג.

(62) כידוע פירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר ב"לשנה

הבאה בני חורין" (ספר השיחות תש"ה ע' 83).

(63) פרשי' פרשתנו כו, טז.

(64) פרשתנו כו, יא. הובא ברמב"ם שם.

(65) ישעי' לה, יוד. נא, יא.

(56) פל"ז.

(57) ראה ד"ה ת"ר נר חנוכה תרמ"ג (נדפס בסה"מ תרמ"ג ע' לה ואילך, ובהתמיה (חבורת ג') ע' 278 ואילך) ספ"א. לקו"ש ח"ח ע' 33.

(58) ראה לקו"ת ראה שם (כו, א). וראה גם המשך תרס"ז שם (ע' תקב ואילך). ועוד.

תבא ב

זיי איז דער שיעור ניט פארבונדן מיט חגירת הצפורן.

(און מ'ברענגט א ראי' לזה: ביי די אבני ביהמ"ק שטייט מפורש¹, אז זיי זיינען אויסגעהאקט געווארן דורך א שמיר — און אין תוס' איז מבואר אז דורך א שמיר קענען די אבנים ניט ארויסקומען אינגאנצן גלאט אז אין זיי זאל אפילו ניט זיין קיין פגימה, כדי שתחגור בה הציפורן²).

ב. נאך די צוויי הלכות הנ"ל (ולאחרי וואס ער זאגט דעם דין פון „אבן שנגע בה הברזל . . והבונה כו'") זאגט דער רמב"ם בהלכה בפ"ע: אבן שנפגמה או שנגע בה ברזל אחר שנבנית במזבח או בכבש אותה האבן פסולה והשאר כשירות.

דערפון וואס דער רמב"ם זאגט אויך דא ניט קיין שיעור, ובפרט אז ער איז מפסיק מיט „אבני היכל ועזרות שנפגמו כו'“ וואס (לפי המפרשים הנ"ל) בא זיי

א. אין הלכות בית הבחירה זאגט דער רמב"ם: „כל אבן שנפגמה כדי שתחגור בה הציפורן כסכין של שחיטה הרי זו פסולה לכבש ולמזבח שנאמר³ אבנים שלימות תבנה את מזבח ה'“ און פירט אויס די הלכה: „וכן אבני ההיכל והעזרות שלמות היו“.

דערנאך זאגט דער רמב"ם: אבני היכל ועזרות שנפגמו או שנפגמו פסולין ואין להן פדיון כו' (און ערשט נאכדעם זאגט ער דעם דין פון פגימה במזבח לאחר שנבנית, כדלקמן סעיף ב).

בפשטות לערנט מען אז ב„אבני היכל ועזרות שנפגמו“ איז דער שיעור הפגימה מה אויך „כדי שתחגור בה הציפורן“ פונקט ווי אין דער ערשטער הלכה ביי „אבן שנפגמה“ וואס איז פסול לבנין הכבש והמזבח. און דאס וואס דער רמב"ם זאגט ניט דעם שיעור אין דער הלכה, איז עס ווייל עס קומט בהמשך צו דער פריערדיקער הלכה, במילא איז ניט נויטיק צו איבער'חזר'ן דעם שיעור תיכף נאכאמאל.

ס'איז אבער דא מפרשים⁴ וואס זיי נען מדייק ניט אזוי: פון דעם וואס ביי די „אבני ההיכל והעזרות“ זאגט דער רמב"ם נאר „שלימות היו“ און זאגט ניט (אין דער הלכה שלאח"ז) דעם שיעור פון חגירת הציפורן (ובריש דבריו שרייבט ער מפורש, אז דער שיעור פגימה באבן (כדי שתחגור כו') פסל'ט (נאר) לכבש ולמזבח) איז מוכח, אז ביי

(5) ומשמך (הפרי"ח): ולא נתבאר בתלמוד כמה שיעור פגיתו ולפיכך לא הזכירו הרב.

(6) גיטין סח, א"ב. סוטה מח, ב.

(7) ד"ה וכמה — חולין יח, א (וש"י) — הובא בכס"מ לרמב"ם הל' ביהמ"ק כאן (וראה חידושים וביאורים מהיעב"ץ לרמב"ם שם פ"א הי"ג).

(8) אמנם מתוס' שם בסופו (ובסוכה מט, א סד"ה שכל: זבחים נד, ב סד"ה אבנים) משמע, דגם באבני ביהמ"ק פסול בחגירת הצפורן — ראה שירי קרבן לירושלמי סוטה פ"ט הי"ג שהקשה על הפרי"ח הנ"ל. וראה מנ"ח מצוה צה בתחלתה מש"כ בדעת הרמב"ם. אבל כדברי הפרי"ח (במים חיים) כתב גם במהר"י קורקוס על הרמב"ם כאן (נדפס מכת"י ברמב"ם הוצאת שוליצנגער נ"י, תשי"ז, ובספר בפ"ע נ"י, תשל"ג).

(9) הטי"ז.

(1) פ"א הי"ד.

(2) פרשתנו כו, ו.

(3) הלכה טו.

(4) מים חיים (להפרי"ח) על הרמב"ם כאן.